

Time: 2 ½ Hours

Total Marks: 75

Q1) Answer the following questions in two sentences. (any 6)

12Marks

- Give a definition of state.
- What is plural voting? Name one thinker who supported the system of plural voting.
- Name two functional distinctions between the state and society.
- Define 'Indivisibility of Sovereignty'.
- What is functional re-presentation? Name one defect of functional Representation.
- What is universal adult franchise? When India adopted universal adult franchise.
- Name two importance of the element of Territory in constituting the state.
- Name any two features of the General will by Rousseau.

Q2) Write a short notes on (Any2).

12 Marks

- Features of unitary government.
- Need of independent judiciary in a federation.
- Five advices given by Machiavellian.
- Aristotle's classification of government.

Q3). Attend the following question. (Any 2).

12Marks

1. Judicial independence is the concept that judiciary needs to be kept away from the other organs of the government. That is courts should not be subject to improper influence from the other branches of the government or from private or partisan interest.

- Name 3 measures to ensure the Independence of the judiciary.
- Is there a relation between PIL and Judicial Activism.?

2. Article 14 of the Indian Constitution provides equality before the law and equal protection of the laws within the territory of India.

- Identify the judicial principle behind the above mentioned constitutional provisions. Who was the main advocate of this judicial principal?
- What is "Judge made laws"?

3) In Republics with this type of government the head of the state usually titled as the presidents are mainly ceremonial and symbolic heads as opposed to the presidents in a presidential or semi presidential or semi- presidential System.

- Identify the type of government as reflected in the given facts. Name a republic having this form of government.
- Why is the government important in the formation of the State? Give three reasons.

4) Article 356 of the Indian Constitution provides for a proclamation of emergency in case of the failure of the constitutional machinery in the states. By such proclamation the legislature of the state will be suspended and the executive authority would be assumed by the President in whole or in part. That is why it is referred to as imposition of President's Rule'.

- a) Identify and explain the nature of the Indian Constitution as reflected in the given facts.
b) What is the position of the president in a presidential form of government? What is the relationship between the President and the members of the presidential cabinet?

Q4) Answer the following in detail (Any 3)

39 Marks

1. Explain the concept of judicial review and its limitations in India. Discuss the exercise of Judicial Review by the Supreme Court in the Kesavananda Bharati case.
2. Discuss the administration of justice as the main function of the judiciary. Write a note on A.V. Dicey's conception of Rule of Law.
3. Discuss the special position of the Prime Minister in a Parliamentary form of government. Discuss the drawbacks of Parliamentary government.
4. Why is the federal Constitution essentially written and rigid? Why is a federal form of government regarded as a weak government?
5. What are the basic principles of pluralistic theory of sovereign? Discuss Thomas Hobbes perception of sovereignty?

*****

[वेळ : 2.30 तास]

:गुण]75]

प्र.१) खालील प्रश्नांची दोन वाक्यांमध्ये उत्तरे द्या .(कोणतेही ६)

१२ गुण

१. राज्याची व्याख्या द्या.
२. बहुवचन मतदान म्हणजे काय? बहुवचन मतदान पद्धतीचे समर्थन करणाऱ्या एका विचारवंताचे नाव सांगा.
३. राज्य आणि समाज यांच्यातील दोन कार्यात्मक भेद सांगा.
४. 'सार्वभौमत्वाची अविभाज्यता' परिभाषित करा.
५. फंक्शनल री-प्रेझेंटेशन म्हणजे काय? कार्यात्मक प्रतिनिधित्वाच्या एका दोषाचे नाव द्या.
६. सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार म्हणजे काय? केव्हा भारताने सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार स्वीकारला.
७. राज्याच्या स्थापनेत प्रदेशाच्या घटकाचे दोन महत्त्व सांगा.
८. रूसोच्या जनरल इच्छापत्राच्या कोणत्याही दोन वैशिष्ट्यांची नावे सांगा.

प्र.२) एक लहान नोट्स लिहा. (कोणतेही २)

१२ गुण

१. एकात्मक सरकारची वैशिष्ट्ये.
२. संघात स्वतंत्र न्यायव्यवस्थेची गरज.
३. मॅकियाव्हेलियनने दिलेले पाच सल्ले.
४. ऑरिस्टॉटल ने केलेले सरकारचे वर्गीकरण.

प्र.३). खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१२ गुण

अ) न्यायिक स्वातंत्र्य ही संकल्पना आहे की न्यायपालिकेला सरकारच्या इतर अवयवांपासून दूर ठेवणे आवश्यक आहे. म्हणजे न्यायालये सरकारच्या इतर शाखांच्या किंवा खाजगी किंवा पक्षीय हितसंबंधांच्या अनुचित प्रभावाच्या अधीन नसावीत.

१. न्यायपालिकेचे स्वातंत्र्य सुनिश्चित करण्यासाठी 3 उपायांची नावे सांगा.
२. जनहित याचिका आणि न्यायिक सक्रियता यांचा संबंध आहे का?

ब) भारतीय राज्यघटनेचे कलम 14 कायद्यासमोर समानता आणि भारताच्या हद्दीतील कायद्यांचे समान संरक्षण प्रदान करते.

१. वर नमूद केलेल्या घटनात्मक तरतुदीमागील न्यायिक तत्त्व ओळखा. या न्यायिक तत्त्वाचे मुख्य समर्थक कोण होते.?
२. न्यायाधीशांनी बनवलेले कायदे" म्हणजे काय?

क) या प्रकारच्या सरकारसह प्रजासत्ताकांमध्ये सामान्यतः राष्ट्रपती म्हणून शीर्षक असलेले 'राज्य प्रमुख' हे मुख्यतः औपचारिक आणि प्रतीकात्मक प्रमुख असतात जे अध्यक्षीय किंवा अर्ध राष्ट्रपती किंवा अर्ध-राष्ट्रपती पदाच्या व्यवस्थेतील अध्यक्षीय विरुद्ध असतात.

१. दिलेल्या तथ्यांमध्ये प्रतिबिंबित केल्याप्रमाणे सरकारचा प्रकार ओळखा. या प्रकारचे सरकार असलेल्या प्रजासत्ताकाचे नाव सांगा.
२. राज्य निर्मितीत सरकार महत्त्वाचे का? तीन कारणे सांगा.

ड) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 356 मध्ये राज्यांमध्ये घटनात्मक यंत्रणा अयशस्वी झाल्यास आणीबाणीची घोषणा करण्याची तरतूद आहे. अशा घोषणेद्वारे राज्याचे कायदेमंडळ निलंबित केले जाते आणि कार्यकारी अधिकार पूर्णतः किंवा अंशतः राष्ट्रपतीकडून गृहीत धरले जातात. म्हणूनच याला 'राष्ट्रपती राजवट' लागू करणे असे संबोधले जाते.

१. दिलेल्या तथ्यांमध्ये प्रतिबिंबित केल्याप्रमाणे भारतीय संविधानाचे स्वरूप ओळखा आणि स्पष्ट करा.
२. सरकारच्या अध्यक्षीय स्वरूपात राष्ट्रपतीचे स्थान काय असते? राष्ट्रपती आणि अध्यक्षीय मंत्रिमंडळातील सदस्य यांच्यात काय संबंध आहे?

प्र.४) खालील प्रश्नावर तपशीलवार उत्तर द्या (कोणतेही ३)

३९ गुण

१. भारतातील न्यायिक पुनरावलोकनाची संकल्पना आणि त्याच्या मर्यादा स्पष्ट करा. केशवानंद भारती प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने केलेल्या न्यायिक पुनर्विलोकनाच्या अभ्यासाची चर्चा करा.
२. न्यायपालिकेचे मुख्य कार्य म्हणून न्याय प्रशासनावर चर्चा करा. ए.व्ही. डायसी वर एक टीप लिहा. 'कायद्याच्या राज्याची' ए.व्ही. डायसी यांची संकल्पना स्पष्ट करा.
३. संसदीय सरकारमधील पंतप्रधानांच्या विशेष स्थानावर चर्चा करा. संसदीय सरकारच्या दोषांवर चर्चा करा.
४. संघीय राज्यघटना मूलतः लिखित आणि कठोर का आहे? संघीय सरकारचे स्वरूप कमकुवत सरकार का मानले जाते.
५. सार्वभौम बहुवचन सिद्धांताची मूलभूत तत्त्वे कोणती आहेत? थॉमस हॉबजच्या सार्वभौमत्वाच्या धारणेवर चर्चा करा?

*****

Time: 2 ½ Hours

Total Marks: 75

- Q1. Answer the following questions in two sentences (Any six) 12
- State two advices given by Machiavelli to the Prince.
  - State Hugo Grotius's views on Sovereignty
  - What is Universal Adult Suffrage?
  - State two differences between State and Associations
  - Define Political Science
  - State any two challenges to women representation.
  - What is General Will as explained by Rousseau?
  - What is Functional Representation?
- Q2. Write Short Notes (Any two) 12
- State and Government- comparative study
  - Method of appointment of judges by election
  - Features of Sovereignty
  - Election Commission of India's (ECI) scrutiny on Social Media
- Q3. Attempt any two of the following 12
- This Greek philosopher studied various City states in a systematic way earning him the title of 'Father of Political Science'. He classified governments into various categories by undertaking a quantitative and qualitative analysis. One of the primary objectives of his study was to bring in some stability to the Greek City states.
    - Name the philosopher described above. What were the quantitative and qualitative parameters of his classification of governments?
    - Discuss the ideal and perverted form of government which is ruled by many.
  - India and UK have a similar political system wherein both the countries have a Parliamentary System where two executives are present- nominal and real. However the difference lies in the power of the Parliament and most importantly the role played by the Judiciary. In case of the Judicial powers with regards to interventions, India is similar to the USA.
    - What is this power of Judiciary in India and USA to intervene and test the validity of a law in line with the constitutional provisions called?
    - Discuss Parliamentary Sovereignty as applicable in the UK.

- c. In the USA, each wing i.e. the legislature, executive and the judiciary perform their respective functions within their domain. The separation of powers is aimed at protecting individual liberty. This separation of functions is not necessarily maintained in a watertight manner as there are times when one of these agencies encroaches upon the functions of another.
- State the thinker who proposed this theory of separation of powers. What is the checks and balances system?
  - What is the fusion of powers as seen in the Parliamentary system?
- d. This was one of the landmark cases in Indian judicial history, where the issue of whether Parliament has the right to amend Fundamental Rights or not. Judiciary took a stand stating that Fundamental Rights are sacrosanct and cannot be amended by the Parliament.
- Which case is discussed above? Discuss the background of this case law
  - Which case overturned the above judgment in the year 1973? Discuss the theory proposed in this case law.

Q4. Answer the following in detail (Any **three**)

39

- Discuss the demerits of a Federal Government. Why is India regarded as Quasi-federal in nature?
- Discuss the position of Prime Minister in a Parliamentary System. What are the demerits of the Presidential System?
- Discuss the main features of Kesavananda Bharati vs. State of Kerala briefly touching upon the background, arguments from both sides and the judgment..
- Discuss the role and functions of Judiciary. State the measures to ensure independence of the Judiciary.
- Discuss the Hare plan of proportional representation. Briefly discuss the arguments against John Austin's theory on Sovereignty.

*****

वेळ: २:३० तास

गुण: ७५

प्र. १ खालील प्रश्नाचे दोन वाक्य (कोणतेही सहा)

१२

- अ) मॅकियावेलीने प्रिन्सला दिलेले दोन सल्ले सांगा.
 ब) ह्यूगो ग्रोहियसचे राज्य सार्वभौमत्वावरचे मत सांगा.
 क) सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार म्हणजे काय?
 ड) राज्य आणि संघटना मधील दोन फरक सांगा?
 इ) राज्यशास्त्राची व्याख्या करा.
 फ) महिला प्रतिनिधीत्वा समोरील कोणतीही दोन आव्हाने सांगा.
 ग) रुसोने स्पष्ट केल्याप्रमाणे जनरल विल म्हणजे काय?
 ह) कार्यात्मक प्रतिनिधित्व म्हणजे काय?

प्र. २ कोणत्याही दोन वर एक छोटी टीप लिहा

१२

- अ) राज्य आणि सरकार – तुलनात्मक अभ्यास
 ब) निवडणूकीद्वारे न्यायाधीशांच्या नियुक्तीची पद्धत
 क) सार्वभौमत्वाची वैशिष्ट्ये
 ड) सोशल मीडियावर भारतीय निवडणूक आयोगाची छाननी

प्र. ३ कोणत्याही दोनची उत्तरे लिहा

१२

- अ) या ग्रीक तत्ववेल्याने शहराच्या विविध राज्यांच्या पद्धतशीरपणे अभ्यास केला आणि त्यांना 'राज्यशास्त्राचे जनक' ही पदवी मिळाली. परिमाणात्मक आणि गुणात्मक विश्लेषण करून त्यांनी सरकारांचे विविध श्रेणीमध्ये वर्गीकरण केले. ग्रीक शहरातील राज्यांमध्ये काही स्थिरता आणणे हा त्यांच्या अभ्यासाचा एक प्राथमिक उद्देश होता.
 i) मी वर वर्णन केलेल्या तत्वज्ञानाचे नव देतो. त्यांच्या सरकारच्या वर्गीकरणाचे परिमाणवाचक आणि मुणात्मक मापदंड काय होते?
 ii) अनेकांनी शासित असलेल्या शासनाच्या आदर्श आणि विकृत स्वरूपाची चर्चा करा.
- ब) भारत आणि ब्रिटनमध्ये समान राजकीय प्रणाली आहे जिथे दोन्ही देशांमध्ये संसदीय प्रणाली आहे, जिथे दोन अधिकारी उपस्थित आहेत. नाममात्र आणि वास्तविक. तथापि, फरक संसदेच्या न्याय पालिकेने बचावलेली भूमिका हस्तक्षेपांच्या संदर्भात न्यायिक अधिकारांच्या बाबतीत, भारत अमेरिके सारखाच आहे.
 i) घटनात्मक तरतुदींच्या अनुषंगाने हस्तक्षेप करून कायद्याची वैधता तपासण्याची भारत आणि अमेरिकेमधील न्यायपालिकेची हही शक्ती काय आहे?
 ii) ब्रिटनमध्ये लागू असलेल्या संसदीय सार्वभौमत्वावर चर्चा करा.

- क) अमेरिकेमध्ये, प्रत्येक शाखा म्हणजे कायदेमंडळ, कार्यकारी आणि न्यायपालिका आपापल्या कार्य क्षेत्रात आपापली कार्ये पार पडतात. अधिकारांचे पृथक्करण ही वैयक्तिक स्वातंत्र्याचे रक्षण करण्याच्या उद्देशाने आहे. कार्याचे हे पृथक्करण कठोर पद्धतीने राखले जाणे आवश्यक नाही कारण असे काही वेळा असते. जेव्हा यापैकी एक एजन्सी दुसऱ्याच्या कार्यावर अतिक्रमण करते.
- i) सत्तेच्या पृथक्करणाचा हा सिद्धांत मांडणारा विचारवंत सांगा. चेक आणि बॅलन्स सिस्टम काय आहे?
- ii) संसदीय व्यवस्थेत अधिकारांचे मिश्रण काय आहे?
- ड) ही भारतीय न्यायालयीन इतिहासातील ऐतहासिक प्रकरणांपैकी एक होते, जिथे संसदेला मुलभूत अधिकारांमध्ये सुधारणा करण्याचा अधिकार आहे की नाही हा मुद्दा उपस्थित झाला होता. मुलभूत हक्क ही पवित्र आहेत आणि संसदेद्वारे त्यात सुधारणा करता येणार नाही, अशी भूमिका न्यायपालिकेने घेतली.
- i) कोणत्या प्रकरणाची वर चर्चा केली आहे? या केस कायद्याच्या पार्श्वभूमीवर चर्चा करा.
- ii) १९७३ साली कोणत्या खटल्याने वरील निर्णय रद्द केला? या केस कायद्यात मांडलेल्या सिद्धांताची चर्चा करा.

प्र. ४ खालील तपशीलवार उत्तर द्या. (कोणतीही तीन)

३९

- अ) फेडरल सरकारच्या अवगुणांची चर्चा करा. भारत हा नैसर्गिक अर्ध-संघीय का मानला जातो?
- ब) संसदीय व्यवस्थेत पंतप्रधान पदाची चर्चा करा. अध्यक्षीय (राष्ट्रपती) पद्धतीचे तोटे काय आहेत?
- क) केशवानंद भारती विरुद्ध केरळ राज्यच्या मुख्य वैशिष्ट्यांची पार्श्वभूमी, दोन्ही बाजूंचे युक्तिवाद आणि निकाल यावर थोडक्यात चर्चा करा.
- ड) न्यायपालिकेचे स्वातंत्र्य सुनिश्चित करण्यासाठी उपाय योजना सांगा.
- इ) आनुपातिक प्रतिनिधित्वाच्या हेरे योजनेची चर्चा करा. जॉन ऑस्टिनच्या सार्वभौमत्वाच्या सिद्धांता विरुद्धच्या युक्तिवादांची थोडक्यात चर्चा करा.

*****